

הרב משה ירדני
מח"ס שו"ת ויאמר משה
בני ברק

חידוש ריפורד בבין המצרים

יום חמישי ה' תמוז התשע"ג. פעיה"ק
ב"ב ת"ו

לכבוד ידידנו היקר חובר חיבורים מחוכם, הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך, אדשה"ט וש"ת, אודות שאלתו האם מותר לחדש את ריפורד הסלון בימי בין המצרים? הנני להשיב הנלע"ד, ולה' אלוקי אשא תפילה, שתחת ידי לא תצא כל תקלה.

(א) תחילה וראש יש לחקור האם יש לברך שהחיינו על סלון ישן בעל ריפורד חדש, או לא. שאם נאמר שיש לברך עליו שהחיינו, אזי יהיה מן הראוי והנכון להמנע מלרפדו בימי בין המצרים, וכמ"ש בשלחן ערוך (סימן תקנא סעיף יז) שטוב לזוהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש. ע"ש. ופשוט דכן הוא גם גבי כלים חדשים, שהרי כל ה"ט משום שאין ראוי לומר בימי אבל וצער שהחיינו והגיענו "לזמן הזה", וכמ"ש בספר חסידים (סימן תתמ), וא"כ אין לחלק בזה בין פרי ומלבוש לבין כלים ושאר דברים המשמחים. וכ"כ הגר"י רצאבי בשלחן ערוך המקוצר ח"ג (סי' קג סע' ב). (וכ"כ בשמו בספר אור ההלכה סי' תקנא סק"ד). ע"ש. ומה שכתב בדעת תורה (סי' תקנא סע' יז) ד"ה וראיתי, שהרואה את חבירו בימי בין המצרים אחר ל' יום, שפ"ד שיברך עליו שהחיינו. ע"ש. (ובפסקי תשובות (שם) הביא שכן הוא בסידור יעב"ץ). שאני התם שנתחייב בברכה מיד כשרואהו, אף מבלי רצונו, וא"א לדחותו, וכמבואר בדע"ת (שם), משא"כ בנ"ד שאין לו לקנות הכלים החדשים, כי מביא עצמו לידי שמחה בדבר שיכל לעשותו לפני או אחרי ביהמ"צ. וז"פ.

(ב) והנה מראש צורים אראנו, שנאמר בתורה (דברים כ, ה) גבי היוצאים למלחמה, "ודברו השטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו". (והיינו שילך ממקום המלחמה לספק מים ומזון ולתקן הדרכים (סוטה מג.), למען בכלות המלחמה ישוב לביתו ולא יספה במלחמה. (משך חכמה שם). וז"פ). ופירש"י (שם) בד"ה ולא חנכו: לא דר בו. חנוך לשון התחלה. ובר"ה ואיש אחר יחנכנו כתב: ודבר של עגמת נפש הוא זה. עכ"ל. (וראה מ"ש הרש"ר הירש שם). ומבואר שטעם הדבר ששב לביתו מפני שהקב"ה חס עליו שלא תהיה לו עגמת נפש מעצם המחשבה שזר ירש כל יגיעו, מבלי שיהנה ממנו הוא עצמו כלל. אולם בחניכת ביתו תהיה לו שמחה גדולה, וי"ל לברך ע"כ ברכת שהחיינו, וכמ"ש במתניתין ר"פ הרואה (ברכות נד.), שהבונה בית חדש צריך לברך שהחיינו. וכ"פ הטוש"ע (סי' רכג סע' ג). ע"ש. והן אמת כי רבים מהמפרשים נקטו טעם כעיקר דלא כרש"י ז"ל, אלא הואיל וכל לבו נתון לביתו ולא למלחמה, על כן ינוס ויניס אחרים, וכמ"ש הראב"ע, וכן הוא במדרש אגדה (בובר), וכ"כ החזקוני ורבינו בחיי והתולדות יצחק שם. ע"ש. (וראה טעם אחר בתרגום יהונתן (שם), וע"ע בריקאנטי (שם), ובאלשיך, ובספורנו, שכתבו טעמים אחרים לכך, ואכ"מ. ועי' בריב"א (שם) בשם הר"מ מקוצי. ע"ש). ושמא יש לדחוק זאת גם בפירש"י הנ"ל, שמתוך העוגמת נפש שלו לא יתרכז היטב במלחמה, ולבסוף ג"כ ינוס ויניס אחרים. ואפושי בפלוגתא לא מפשינן. ודחוק. ומ"מ לענין נ"ד כו"ע מודו שכאשר נכנס לדירתו י"ל שמחה בדבר, וכאמור שגמ'

מפורשת היא שמברך שהחיינו, ומוסכמת אליבא דכו"ע.

ג) והנה במתני' דסוטה (מג.) ר' יהודה אומר, אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר מעורכי המלחמה. ופירש"י שסתרו ובנאו במידתו הראשונה. ע"ש. ולפי דרכנו למדנו, שלר"י ה"נ דאין לו לברך שהחיינו על בית כזה, שהרי מוכח מדבריו (אליבא דשני הפירושים לעיל), שבחניכתו מחדש אין לו כ"כ שמחה. דלפי פירש"י שכ' דה"ט שחוזר משום עגמת נפש, בני"ד אין לו עגמת נפש במה שלא חנכו, ולכן אינו חוזר. ומשמע שגם בהיכנסו לבית כזה, לא תהיה לו שמחה מיוחדת כלל. ולשאר מפרשים שכ' דה"ט שמא ינוס ויניס וכו', הרי מ"מ יסוד הטעם הוא מפני שטרוד במחשבתו על ביתו אשר לא חנך, וא"כ בני"ד (דסתרו וחזרו ובנאו) שאינו חוזר, הרי שגם אינו טרוד. ומשמע כאמור, שגם כשישוב מהמלחמה ויחנכנו, אין בו כ"כ שמחה. וא"כ לפי כ"ז יוצא, שלדעת ר' יהודה אין לברך שהחיינו באופן שסתרו וחזרו ובנה. ומעתה לכאורה ה"ה בזה לנ"ד, שכשמחדש את ריפוד הסלון ומשיבהו להוד יופיו, אין לו לברך ע"כ שהחיינו, דדמי לסתרו וחזרו ובנה דר"י הנ"ל, וכאמור. ולפ"ז יוצא שמותר לחדש את ריפוד הסלון בימי בין המצרים, הואיל ואין בחידושו ברכת שהחיינו כלל.

ה) ברם, בצאתי חפשי מצאתי ראיתי דאיכא למשדי נרגא טובא בגוף האי דינא. כי הנה הרמב"ם בפיה"מ (סוטה שם) כ', שאין הלכה כר' יהודה. ע"ש. וכן כתב המאירי בבית הבחירה (שם). ע"ש. ובשו"ת בצל החכמה חלק ד (סימן מט) הביא שגם בספר האגודה (סוטה סי' לב) מעתיק מתני' דסוטה (מג.) הנ"ל, ומשמיט הא דאר"י אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר. ע"ש. וכתב ע"ז, דע"כ ה"ט משום דלא קי"ל כר"י בזה, אלא כת"ק דידי' דס"ל בזה דחוזר. ע"ש. ולפ"ז כשל עוזר ונפל עוזר, שאם הלכה כת"ק דר"י שאף בבנאו על מכונו חוזר, ממילא משמע כמשנ"ת שבכניסתו י"ל שמחה, וא"כ גם בזה י"ל לברך שהחיינו. ומעתה אין צריכים אנו לכל החילוקים והבילוקים דלעיל. שכל האי פלפלא הוא רק אליבא דר"י. אולם לעת כזאת שמצינו לרבינו הנשר הגדול ז"ל דס"ל דלית הלכתא כוותיה כלל, וכן דעת המאירי והאגודה הנ"ל, ממילא פשיטא דגם בגוונא שאינו מוסיף דבר על הבנין, בכ"ז ה"ה חוזר, ויש שמחה בדבר. וא"כ גם בנידוננו גבי ריפוד הסלון יש לומר

הוא אולם לכאו' יש לדון לדחות זאת, לפמש"כ רש"י סוטה (שם) בהמשך דבריו, וז"ל: אינו חוזר דלאו חדש הוא, "הואיל ולא חידש להוסיף עליו", ואפילו אצלו אינו חדש. עכ"ל. ומשמע שכל שהוסיף עליו ה"ה חוזר. ולפי האמור ה"נ דמברך שהחיינו. וא"כ גם בני"ד יש לומר שצריך לברך שהחיינו על חידוש ריפוד הסלון. כי מסתמא לפנ"כ ישן ובלוי היה, ועתה ממש פנים חדשות באו לכאן. וא"כ שפיר מקרי "חידש" ו"הוסיף עליו". אולם הנה בירושלמי סוטה (פ"ח ה"ז), אחר שהובאה במתני' דעת ר' יהודה שאף

כנ"ו. ומעתה אחר שנודע שיש שמחה בדבר ומברך ע"כ שהחיינו, נראה שאין לו לרפרדו בימי בין המצרים. והן אמת שראיתי להגאון המשנה למלך (פ"ז מהל' מלכים ה"ח), שכו' לתמוה בזה על הרמב"ם, דמנ"ל דת"ק פליג אדר' יהודה. ובגמ' (מד.) הביאו על דברי ר"י הללו, תנא, אם הוסיף בו דימוס אחד חוזר. ואם לא היה הלכה כר"י לא הווי מפרשי דבריו. וכן בירושלמי שקלי וטרו אליבא דר' יהודה אם סד אותו בסיד או שפתח בו חלונות וכו'. וע"ש. ובמכת"ר לענ"ד יש לדחות דבריו. דמה שכתב דמנ"ל להרמב"ם דת"ק פליג אר"י, הנה האמת ניתנת להיאמר דכבר אשכחנא כה"ג בכ"ד, שת"ק מונה מס' דברים, ותנא אחר מוסיף דבר חדש שלא מנאו ת"ק, ובפעמים רבות (ואפשר דבדר"כ) ביאורו דפליג ע"ד. ואמנם ישנם פעמים שאינו חולק רק מסביר דבריו וכיוצא. וכבר מצינו בכ"מ בגמ' פלפולים על ביאור המשנה, אי תנא בתרא לחלוק יצא או רק לפרש ולא פליגי, ולא ע"ט האספס כעת. ומ"מ באמת שבתוספתא סוטה (פ"ז ה"י) איתא, נפל ביתו ובנאו הרי זה חוזר, ר' יהודה אומר אם חידש בו דבר חוזר, ואם לאו אינו חוזר. ע"ש. הרי שדברי הרמב"ם ממקור נאמן מחצבם. ולק"מ. וכן מ"ש שאם לא היה הלכה כר"י לא הווי מפרשי דבריו וכו'. יש לדחות, ופוק חזי בכור"כ דוכתי בתלמוד שנושא ונותן אף היכא שבסוף הוא לא להלכתא, וקוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא. וכבר אמרו (בסנהדרין ע"א. ובזבחים מה.) דרוש וקבל שכר. וי"ל. וזיכני ה' למצוא סעד וסמך לדברי בשו"ת חיים שאל ח"א (סימן פא), שכתב ג"כ לדחות ד' המל"מ, שנעלם מעין הברדולח דברי התוספתא הנ"ל. ומ"ש דמדטרח תלמודא לפרושי ד' ר"י משמע דס"ל כוותיה. זו אינה ראייה. דאפי' בבית שמאי דאינו משנה זמנין דמשכחת מתניתין ומתניתא

(ו) ולכאורה יש לחזק את האמור ע"פ מ"ש בספר העיטור (שער שלישי ח"ב) וז"ל: ציצית לא קביע ליה זמן ולא מברכין עליה שהחיינו. ומסתברא לן בשעה שקנה טלית "ועושה בו ציצית מחדש" מברכין שהחיינו דלא גרע מכלים חדשים עכ"ל. והביאו מרן בב"י (רס"י כב), ופסקו בש"ע (שם) בזה"ל: קנה טלית ועשה בו ציצית, מברך שהחיינו, דלא גרע מכלים חדשים. ע"כ. ולכאור' י"ל שמדבר שכבר קנה הטלית, ועתה מחדש בה ציציות, וקאמר עלה שאף בהוספה כה"ג מברך שהחיינו. וה"ה בנ"ד בריפוד הסלון. אולם יש לדון בזה, כי לפנ"כ כ' "בשעה שקנה טלית" וכו', משמע שרק הפתילים נעשים "מחדש". וא"כ הוי כלי שכולו חדש דפשיטא שהוא בכלל ברכת שהחיינו. ואין ראייה לדידן. אלא שלפ"ז ק"ק הלשון ועושה בו ציציות "מחדש" דמהא נשמע כדלעיל, ודמות יערוך לנ"ד. וכנלע"ד עיקר, ומ"ש "בשעה" י"ל דלאו דוקא הוא. ומ"מ איך שיהיה כבר נתבאר שהעיקר שיש לברך על חידוש ריפוד הסלון שהחיינו.

1 ולכאור' אין לצרף את "חידוש הריפוד" לכ"ש, דאי לר"י הרי הוספה כזאת אינה מועילה כנ"ל, ואי לת"ק דר"י אף בלא חידוש חוזר. וז"פ. ושור' באפיקי מגינים (סי' רכג סק"ג) שכו', דכ"ש אם חידש בו דבר. ע"ש. אכן כוונתו בחידוש המועיל, דאז אף למל"מ אליבא דר"י מהני. ודוק.

ז"פ וכדמוכח נמי מלשון הברכה), וא"כ הגע עצמך במה ישמח האדם יותר, בקניית כלים ישנים שכבר יש לו כמותם, או בחידוש הכלי שאצלו. הוי אומר בחידוש הכלי. ואי הכי אזי כ"ש הוא מד' מרן שפסק לברך אף על ישנים ויש לו כמותם. ודו"ק. אולם אפשר שגוף ההנאה היא מהקניה והקיבולת החדשה, ובחידוש כלי אין את זה. ויש לדון. (ועיינן עוד באחרונים על הש"ע שם, שמסתמא דנו ג"כ בכה"ג. ובכלל בכל האי דינא. אולם כעת לא יצאתי לחפשם מדאי, רק עד כאן הגיעה ידי יד כהה אחר היגיעה, וכמדומה שדי בזה. ועוד חזון למועד). ומ"מ איך שיהיה, העיקר כמו שנתבאר בס"ד לעיל שאף על ריפוד הסלון יש לברך שהחיינו, וממילא אין לחדשו בימי בין המצרים.

ז) אלא שכל האמור הוא רק לאדם ערירי החי לבדו בביתו ל"ע, שאז כשמחדש את ריפוד הסלון מברך שהחיינו. אבל כל שיש עמו עוד אדם המשתמש בסלון, וכ"ש היכא שמרפדו עבור כל משפחתו, (וכן הוא המצוי על הרוב), צריך לברך הטוב והמטיב, וכמ"ש בטושי"ע (סי' רכג סעיף ה) "קנה כלים שמשתמשין בהם הוא ובני ביתו, מברך הטוב והמטיב". (ועי' בביאור"ל שם). וברכה זו שפ"ד לברכה אף לכתחילה בימי בין המצרים. ולא דמי כלל לברכת שהחיינו שאומר בה "לזמן הזה", וכמשנ"ת. וכן כתב בסידור עמודי שמים ליעב"ץ, לחלק בזה בין ברכת שהחיינו שאין לברכה, לבין הטוב והמטיב דשפ"ד לברך. ע"ש. ופסקו השערי תשובה (סק"י). ע"ש. וכן כתב הרה"ג שמחה רבינוביץ שליט"א בפסקי תשובות (סק"ק נד), שברכת הטוב והמטיב לכו"ע מותר לברך, ואפי' בתשעת הימים. ע"ש. וא"כ שפ"ד לחדש את ריפוד הסלון בכה"ג אף בימי בין המצרים, וגם לכתחילה. ולית דין צריך בשש. ונראה לתת עצה להתיר זאת אף לאדם ערירי, שאחר שירפד את הסלון יכסהו ולא ישתמש בו עד שבת, ובשבת ישב עליו ויברך שהחיינו.

ובאמת שכן גם הסברה נותנת, דפוק חזי שכאשר מרפדים הסלון, ממש פנים חדשות באו לכאן, ומחזי כחדש לחלוטין. ואף שאמנם יתכן מאוד שעיקרו ותכנו הפנימי ישן וחסר הוא, וכו"ע יעדיפו חדש גמור על פני ישן מרופד. מ"מ גם בזאת העין רואה והלב חומד וכלי מעשה השמחה גומרין לברך עליו שהחיינו. וכאמור. ושו"ר בספר אפיקי מגינים (סי' רכג סק"ג) שכי', שאף אם נשרף או נפל הבית, ובנאו על מכונו, דהיינו כמדה הראשונה, ג"ז מקרי חדש שמברך עליו שהחיינו, דלא כר"י בסוטה. ע"ש. ושוב מצאתי בספר שמלת בנימין (דף נ ע"ב), שהרה"ג השואל פלפל אודות ברכת שהחיינו בבית שסתרו וחזרו ובנאו, וכ"כ לתלות זאת במח' הר"מ ומל"מ וכו'. והרה"ג המחבר הסיק לדינא שאין לברך ע"ז שהחיינו, הואיל וכל ברכה זו רשות היא דאינה באה מזמן לזמן וכמ"ש המג"א (בסק"ה). ובצירוף דעת המל"מ דאין כאן מחלו' כלל וכו', שב ואל תעשה עדיף. [וע"ש שהביא מספר הלכות קטנות הסובר שיש לו לברך, וחלק עליו]. וע"ש. ובמחכ"ת נראה דלמעשה יש לברך ע"ז שהחיינו. שכן להלכה קי"ל כדברי מרן הש"ע (סי' רכג ס"ג) שיש לברך על בית חדש שהחיינו, וקי"ל נמי כהרמב"ם הנ"ל דאין הלכה כר"י. ודעת המל"מ נסתרת מגדולי הראשונים שהבאנו לעיל. וממילא אין לומר כאן סב"ל אלא יש לו לברך שהחיינו וה"ה בזה לכלים. וכאמור. ועי' במשנ"ב (ס"ק יא) ובשעה"צ (ס" יא), ולפיה"א אין דבריו מוכרחים כלל. ובאמת שכן משמע גם מד' הש"ע (שם) שכתב וזו לשונו: בנה בית חדש, או קנה כלים חדשים, אפילו היה לו כיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם שהחיינו, ולא דוקא חדשים דהוא הדין לישנים, אם הם חדשים לו, שלא היו אלו שלו מעולם, ולא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן. עכ"ל. והנה ברכת שהחיינו היא הודאה לה' על טובת השמחה שבדבר,

קשר לברכת שהחיינו, נראה להחמיר שלא לחדש את הריפוד לאף אדם כלל. וכיו"ב כ' בחזו"ע (שם) לענין לבישת בגדים חדשים בשבת שאחר ר"ח אב. ע"ש. וסמוך לחתימה ראיתי להה"כ בירחון או"ת (תמוז תשע"ג, בסוף המכתבים למערכת) שהשיב בפשיטות להקל בכל נידו"ד. ע"ש. ובמח"ר לא ירד לשדד בזה עמקים. וע"ע בחזון עובדיה (ברכות, עמ' תב), ובשו"ת חיים שאל (סימן טו). ע"ש. ואכמ"ל.

ותצ"א דינא, שיש להקל לחדש את ריפוד הסלון אף בימי בין המצרים, הואיל והמצוי הוא שנהנה ממנו הוא ובני ביתו, וצריך לברך ע"כ ברכת הטוב והמטיב המותרת אף בין המצרים. אולם יש להחמיר שלא לחדשו מר"ח אב עד אחר תשעה באב. ואדם ערירי החי לבדו בביתו ל"ע, אין לו לחדש את ריפוד הסלון בימים אלו כלל, שכן יצטרך לברך ע"כ שהחיינו, ואין ראוי לומר "לזמן הזה" בימים אלו, שימי צער ואבל לישראל הם. ומ"מ במקום צורך יש להקל, ע"י שאחר חידושו יכסנו בדבר מה, וביום שבת יגלהו וישב עליו, ויברך ברכת שהחיינו. אך גם בזה יש להחמיר מר"ח אב. ולנוהגים שלא לברך שהחיינו כלל על קניית כלים חדשים, יש להקל בזה לאדם ערירי אף בימי חול. והנלע"ד כתבתי. ויה"ר שהשי"ת יחיש לגאלנו ויראנו בנחמת ציון בב"א.

וכמו שכתב כיו"ב המאמר מרדכי (סק"ה), שמנהג העולם לברך בשעה שלובש הבגד, דומיא דברכת שהחיינו על פרי חדש שנהגו לברך בשעת אכילה. ע"ש. וכ"כ החסד לאלפים (סק"ו) והיפה ללב (סק"ו) והבא"ח (ריש פרשת ראה) והכף החיים (סק"ל) והחזון עובדיה (ברכות, עמוד תב) וההלכה ברורה (חי"א עמ' רסז). ע"ש. וה"ה לנ"ד. וממילא יש להקל בזה בשבת, וכמ"ש האחרונים (בסי' תקנא סע' יז) כיו"ב. קחם משם. וכן כתב מרן פאר הדור הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יחיה דעת ח"א (סי' לז), ובס' חזון עובדיה (ארבע תעניות, עמוד קלב), שבהיות וכל ענין ברכת שהחיינו בין המצרים אינו אסור מדין התלמוד, ורק החסידים הקדמונים היו נמנעים מזה, וגם מרן השלחן ערוך כתב זאת בלשון טוב להזהר, ולא בלשון איסור, ומשמע שדעתו שאין בזה אלא חומרא בעלמא, ומה גם שיש כאן ספק ספיקא להקל, שמא הלכה כהט"ז והגר"א להתיר מכל וכל לברך שהחיינו, ושמא הלכה כהמיקל לברך שהחיינו בשבת. וכל הס"ס אינו אלא על החומרא שבספר חסידים. לכן אין להחמיר בזה בשבתות שבתוך ימי בין המצרים. וע"ש (עמ' קלד) שלדינא אין לחלק בזה בין פירות לבגדים. ע"ש. וא"כ ה"ני"ל כן גבי האדם הערירי ל"ע, וכמשנ"ת בס"ד. אולם אעיקרא דדינא, מר"ח אב שממעטין בשמחה (כלי כל

בלי לדעת והכרה רק מהבינה שבלב

אמר רבא מחייב אינוש לבסומא בפוריא עד דלא ידע בין כו', עד דלא ידע היינו לשון דעת והכרה לעין אך בינה הוא בלב דבר שאין בו תפיסה לעינים רק הבינה שבלב ממשך לשורשו, ופור הוא לשון גורל המורה לבינה, וזהו חייב אדם כו' עד דלא ידע היינו בלי לדעת והכרה רק מהבינה שבלב ידע ארוך המן וברוך מרדכי, וזה המנהג שמחלפין בגדיהם בפורים מורה שאף בלי להכרה על הלבוב יראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו ויהי' ניכר נפש הישראלי:
(מי השילוח - מסכת מגילה)